

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

ALPASLAN YURTKULU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2020/2855
Karar Tarihi : 30/10/2024

Başkan : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Kenan YAŞAR
Ömer ÇINAR

Raportör : Kamber Ozan TUTAL
Başvurucu : Alpaslan YURTKULU
Vekili : Av. Muhammed YURTKULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; memurluktan çekilmiş sayılma işlemi ile bu işleme dayanarak geriye dönük maaşın istenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Öğretmen olan başvuru, kendi isteğiyle emekli olup 15/8/2011 tarihinde emekli aylığı almaya başlamıştır.

3. Kocaeli Valiliği, başvurunun 2011 yılı Nisan ayının ilk on günü mazeretsiz olarak görev yerini terk ettiği gerekçesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca memurluktan çekilmiş sayılmasına karar vermiştir. Ayrıca bu işleme dayanarak Valilik, söz konusu dönem için haksız yere ödeme yapıldığı gerekçesiyle 6.444,10 TL'nin yasal faiziyle birlikte başvurucudan iadesini istemiştir.

4. Başvuru 11/11/2011 tarihinde, söz konusu dönemde tedavi olduğundan mazeretsiz ve kesintisiz göreve gelmeme şartının gerçekleşmediğini ileri sürerek memurluktan çekilmiş sayılma ve maaşın iadesi işlemlerinin iptali için dava açmıştır.

5. Kocaeli 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) başvurunun geçerli bir mazereti olmadan izinsiz, özürsüz ve kesintisiz otuz gün süreyle görevini terk ettiğini belirterek dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığına karar vermiştir. Başvuru, kararı temyiz etmiştir.

6. Danıştay Onikinci Dairesi (Danıştay Dairesi) başvurunun görevi terk ettiği on günlük süre içinde bir sağlık merkezinde muayenesinin yapıldığına dair belgenin incelenmesi gerektiğini belirterek hükmü bozmuştur.

7. İdare Mahkemesi, bozma kararında anılan belgeyi incelemiş ve bu belgeye göre başvurunun dokuz dakikalık bir sürede muayenesinin yapılarak tedavisinin düzenlendiğini kaydetmiş; öte yandan başvurucuya herhangi bir iş göremez raporu verilmediğini belirtmiştir.

İşe gelmeme iradesini devam ettiren başvurunun durumunu da görev yaptığı idareye bildirmediğini kaydeden İdare Mahkemesi, kısa süreli muayenenin ve tedavinin işe gelmeme hâlini ortadan kaldırmayacağını, işlemi kusurlandıramayacağını açıklamıştır. Başvurucu, karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

8. Danıştay Dairesi, başvurunun temyiz itirazlarını reddederek kararı onamıştır. Aynı Daire 11/11/2019 tarihinde başvurunun karar düzeltme talebini de reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 23/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 16/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; bozma kararında belirtilen belgenin incelenmemesine, sağlık durumuna ilişkin rapor alınmamasına ve mazeretsizlik şartı gerçekleşmemesine rağmen İdare Mahkemesinin önceki kararındaki benzer bir gerekçeyle karar verdiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, geriye dönük olarak yasal faiziyle üç aylık maaşının istenmesinden yakınmıştır. Başvurucu, bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Başvurunun memurluktan çekilmiş sayılmasıyla tesis edilen maaşın iadesine ilişkin işlem mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Söz konusu müdahalenin kamu hizmetlerinin yürütülmesinin sağlanması amacına yönelik tedbirler kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin üçüncü kural kapsamında incelenmesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Kuddis Büyükkallı*, B. No: 2014/3941, 5/10/2017, § 45; *Fatma Ülker Akkaya*, B. No: 2014/18979, 22/2/2018, § 46).

14. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Bu kapsamda somut olay incelendiğinde mülkiyet hakkına yapılan müdahale 657 sayılı Kanun'un 94. maddesi ve 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun 49. maddesiyle öngörülmüştür. Başvurucu hakkında tesis edilen işlemlerde kamu hizmetinin aksamadan sürdürülmesi ile kamu mali kaynaklarının korunmasına yönelik meşru amacın takip edildiği anlaşılmıştır.

15. Son olarak kamu makamlarınca başvurunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca

daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılacak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

16. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir denge kurulmalıdır. Bu adil denge, başvurunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığı değerlendirilirken bir taraftan ulaşılacak istenen meşru amacın önemi, diğer taraftan da müdahalenin niteliği ile başvurunun ve kamu otoritelerinin davranışları gözönünde bulundurularak başvurucuya yüklenen külfet dikkate alınacaktır (*Arif Güven*, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; *Osman Ukav*, B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

17. İdarenin ölçülülük bağlamında *iyi yönetim* ilkesine uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır. *İyi yönetim* ilkesi, kamu yararı kapsamında bir husus söz konusu olduğunda kamu otoritelerinin uygun zamanda, uygun yöntemle ve her şeyden önce tutarlı olarak hareket etmelerini gerektirir (*Kenan Yıldırım ve Turan Yıldırım*, B. No: 2013/711, 3/4/2014, § 68).

18. Somut olayda başvurunun memurluktan çekilmiş sayılması ve buna bağlı olarak geriye dönük maaşın iadesinin başvurucudan istenmesinin takip edilen meşru amacı gerçekleştirmeye *elverişli* olduğu açıktır. Kamu hizmetlerinin sürdürülmesi ve bu amaca uygun olarak gerekli tedbirlerin alınması ile kamu çalışanlarının tabi olduğu rejimin belirlenmesi kapsamında idare geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Bu kapsamda mazeretsiz olarak görev yerini terk eden memur hakkında memurluktan çekilmiş sayılmasına karar verilmesi ve bu dönem için ödenen maaşın iadesinin memurdan istenmesinin takip edilen meşru amacın gerçekleştirilmesi bakımından *gerekli* olduğu değerlendirilmiştir.

19. Başvuruya konu olayda nihai olarak *orantılılık* incelemesi yapılmalıdır. Başvurucu hakkında tesis edilen işleme karşı açılan iptal davasında İdare Mahkemesi, dosyadaki bilgi ve belgeler kapsamında başvurunun mazeretsiz olarak görev yerini terk ettiği kanaatine vararak davayı reddetmiştir. Danıştay Dairesinin bozma kararında işaret ettiği ilgili belgeyi inceleyen İdare Mahkemesi, başvurunun iş göremez raporu almadığı ve çalıştığı kuruma durumunu bildirmediği sonucuna ulaşmıştır. Temyiz incelemesinden geçen karar onanmıştır. Bu hâliyle başvurunun mazeretsiz görev yerini terk ettiği olgusunu sabit gören ve buna bağlı olarak haksız yapılan ödemenin iadesinde hukuka aykırılık bulunmadığını değerlendiren ilk derece mahkemesi ve Danıştay kararı keyfi ve temelsiz değildir.

20. Avukatla kendisini temsil ettiren başvuru, şikâyet ettiği işlemlere karşı iddia ve itirazlarını yargı mercileri önünde ileri sürebilmiştir. Yargı mercileri, mazeretsiz görev yerinin terk edildiğine ilişkin olarak kararlarında ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymuştur. Dolayısıyla sürece bir bütün olarak bakıldığında başvurucuya mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin usuli güvenceler sağlanmıştır.

21. Somut olayda memur olan başvuru, mazeretsiz olarak görev yerini terk ettiğinden memurluktan çekilmiş sayılmış; çekilmiş sayıldığı dönem için ödenmiş maaşın iadesi yaptırımı ile karşı karşıya kalmıştır. Bu hâliyle yargı mercilerinin kararlarındaki

tespitler de gözetildiğinde idareye atfedilebilir bir kusur bulunmamaktadır. Öte yandan başvurunun memurluktan çekilmiş sayılmasından kısa bir süre sonra emekli olduğu ve emekli aylığı almaya devam ettiği görülmektedir. Dolayısıyla müdahale başvurunun emeklilik statüsünü ortadan kaldırmamaktadır.

22. Başvurucuya yapılan 6.444,10 TL ödemenin yasal faiziyle başvurucudan iade etmesinin istenmesi işlemi -iadeye konu tutar ve idareye atfedilebilir bir kusurun bulunmaması gözönüne alındığında- başvuru aleyhine aşırı bir yük teşkil etmemektedir. Kaldı ki başvuru, söz konusu tutarın mal varlığına olumsuz etkisine dair olguların varlığını ortaya koymamıştır.

23. Sonuç olarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemeyeceği, bu sebeple söz konusu müdahaleyle kamunun yararı ile başvurunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvuru aleyhine bozulmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde yargılama sürecine etki eden koşulların gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir.

26. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan *Veysi Ado* ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

27. Somut başvuruda anılan kararda, açıklanan ilkelere ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.